

KAPITOLA OSMÁ

KRAJ VE SPÁRECH NACISTICKÉ ORLICE

Obraz v úvodu: Rodina se loučí posledním pohledem na Vltavu před nuceným vystěhováním ze zabraných území pro cvičiště SS. Brunšov, 1942.

Mapa: Vyznačené území nového cvičiště SS ve středu Čech mezi Vltavou, Sázavou, Benešovem, Bystřicí a Sedlčany.

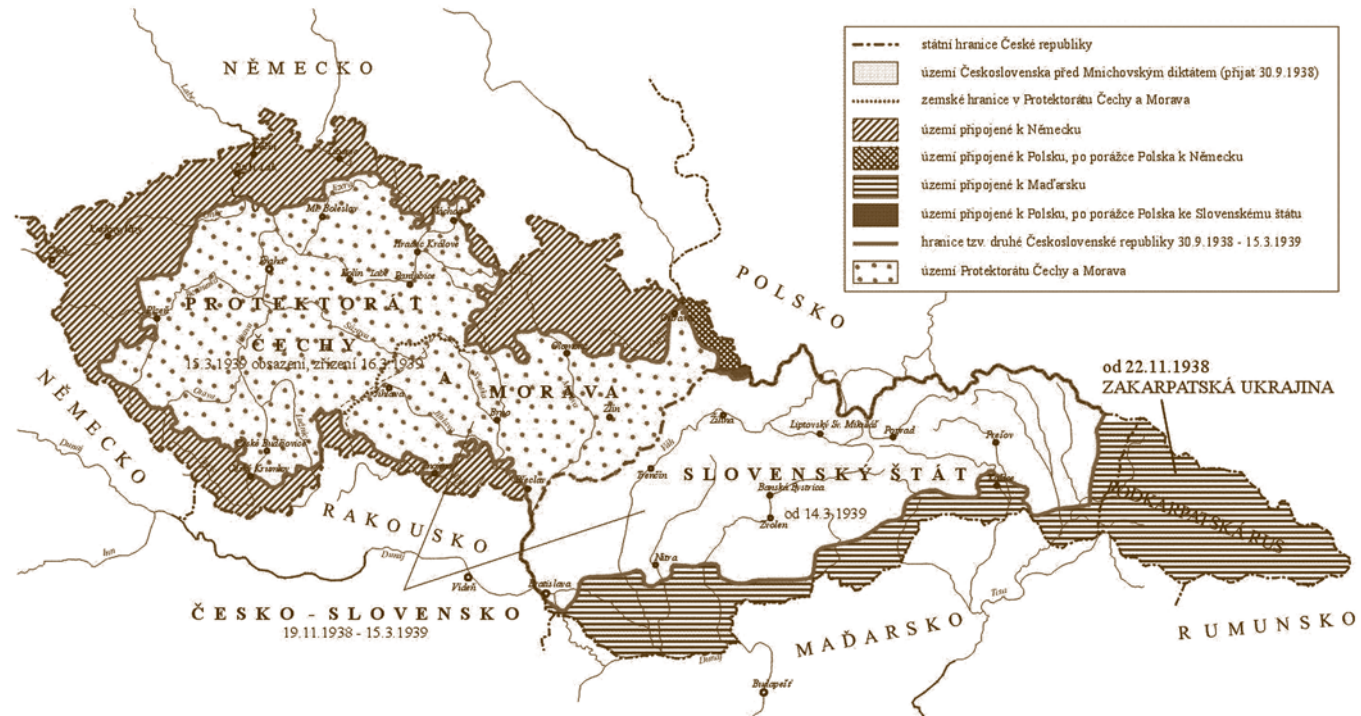
DO KRAJE VSTOUPIL SMRTIHLAV

Vystěhování obyvatelstva a zřízení cvičiště SS v prostoru mezi řekou Vltavou, Sázavou, Benešovem, a tratí Olbramovice-Sedlčany.

Situace se začala zhoršovat postupně: Už na začátku německé okupace byla řada lidí z kraje vyslýchána a vězněna gestapem. Rok 1940 přinesl válečné hospodářství se zásobováním na přidělové listky. Byly rozpuštěny tělovýchovné spolky a společenské organizace. Společenská aktivita mohla probíhat jen pod kontrolou okupantů v duchu Velkoněmecké říše. Byl uplatněn zákaz pokračovat v kronikářských zápisech – i nějaká to poznámka na okraj, ať již písemná či ústní, mohla přivést člověka do koncentračního tábora.

CELKOVÉ DŮSLEDKY NĚMECKÉHO „HOSPODAŘENÍ“ V REGIONU: 1942–1945

- 17 647 osob vystěhováno
- 188 domů zničeno
- 296 obytných budov poškozeno velmi těžce
- 2 475 budov poškozeno těžce
- 264 studní zničeno
- zničeny kilometry kanalizace a elektrického vedení
- silně poškozeny byly kostely a cesty

Výmluvná mapa Protektorátu Čechy a Morava. Vyšrafované plochy zabralo fašistické Německo v roce 1938.

První zprávy o zřízení vojenského cvičiště se objevily v roce 1942, ale nikdo si nedovedl představit, jak německy důsledná bude likvidace živého území, plného české historie a tradic, vzpomínek i naplněných životů jednotlivců od pradávných Keltů až po tehdejší obyvatele. I svědectví jejich životů mělo zmizet v propadlišti dějin pod pomníky vítězné Říše.

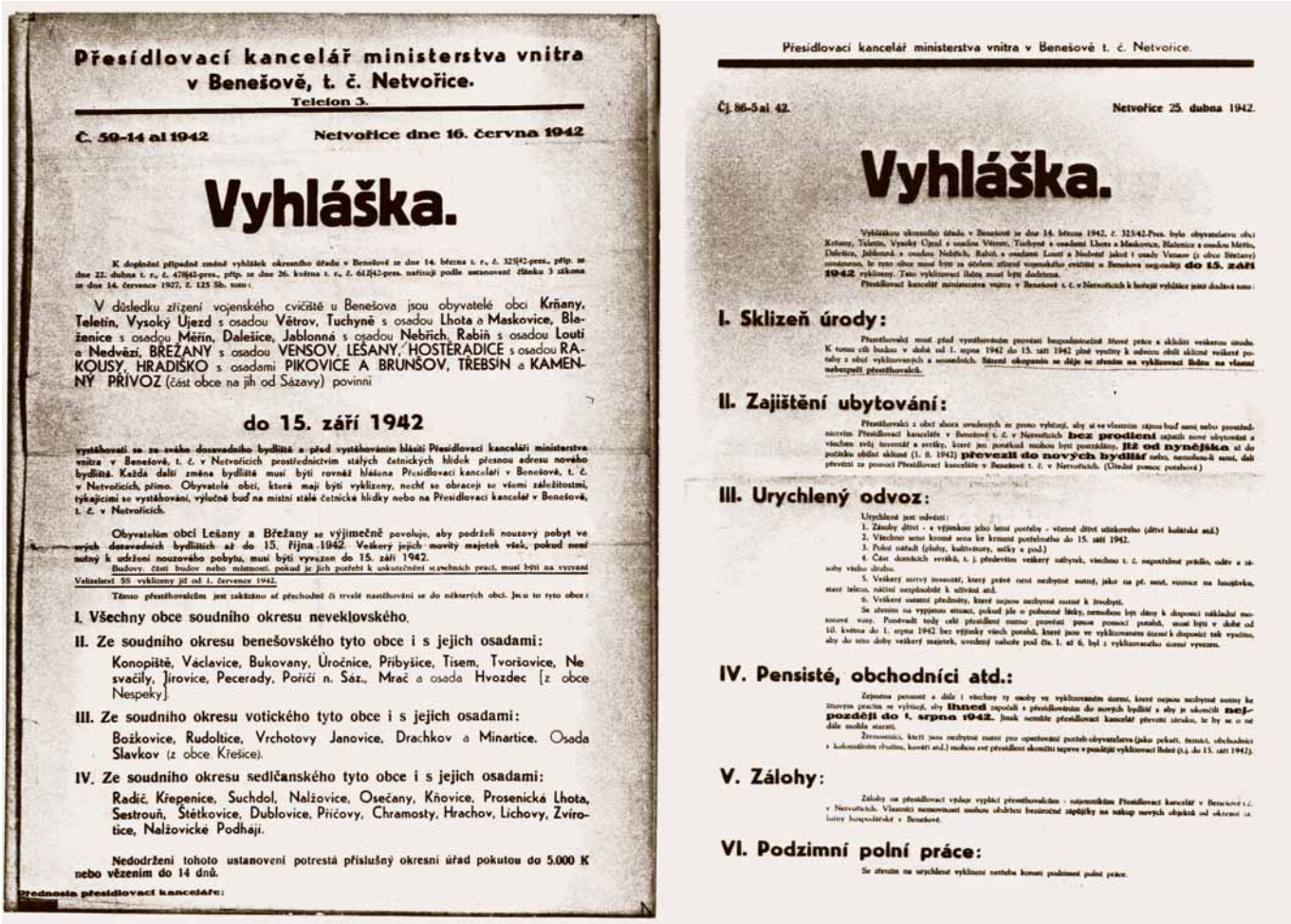
35 TISÍC LIDÍ MĚLO PŘIJÍT O DOMOV

Autor publikace Z historie Netvořic, Jaroslav Laštovička, uvádí: „Nejprve tu byly dohady, že půjde jen o pruh země kolem Vltavy v šíři osmi kilometrů... Ve skutečnosti mělo být vystěhováno celé území ohraničené Vltavou, Sázavou a tratí Sedlčany – Olbramovice. Toto území se mělo stát cvičištěm, pro elitní oddíly SS. Vystěhování naplánovali Němci do pěti etap, počítalo se s přestěhováním 35 tisíc

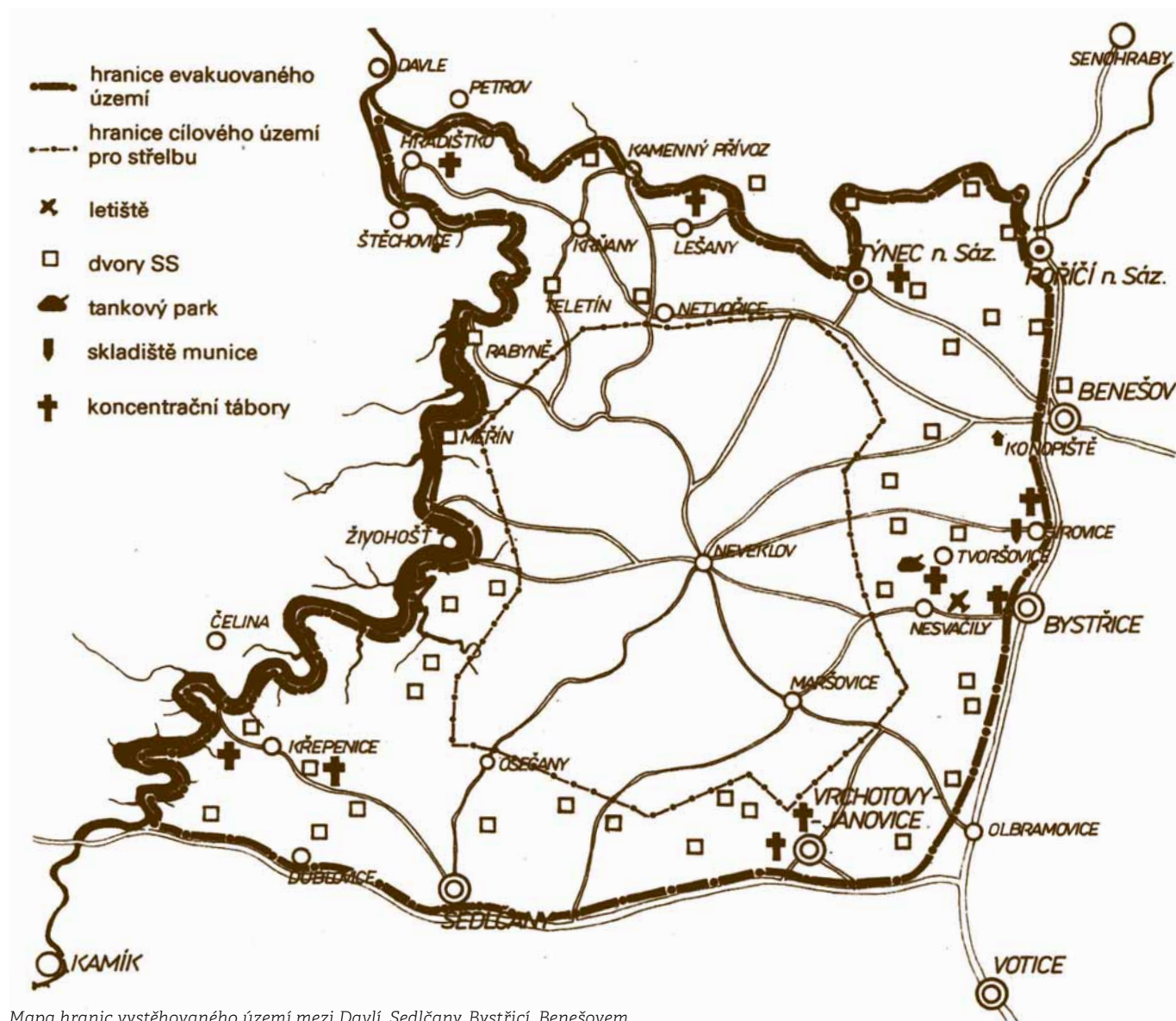
lidí ze 6 125 usedlostí. Předpokládaná rozloha cvičiště činila 60 000 ha. Z evakuace byly vyňaty jen Týnec nad Sázavou, Brodce a Zbořený Kostelec, jejichž obyvatelstvo mělo zajišťovat válečnou výrobu v Janečkově zbrojovce.

První etapa vysídlení, ve které byly zahrnuty i Krňany, Závist, Teletín a Vysoký Újezd, byla vyhláškami oznámena obyvatelstvu na jaře 1942.

„Ve vystěhovávaných obcích nastal shon po nových bydlíštích po celých Čechách,“ uvádí ve své působivé a znalostí dokumentů podložené historii Netvořic a kraje Jaroslav Laštovička. Ve žních byly silnice na všechny strany plné povozů s nevymláčeným obilím, dobytkem, hospodářským náčiním, domácím zařízením, ba i povozy s hnojem, pokud se někdo stěhoval blíže. Vystěhovalci z první etapy si totiž ještě mohli vzít všechn majetek s sebou, což při dalších již povoleno nebylo. Leckde nebyli vystěhovalci vítáni soucitně a mnohým bylo snášet všelijaké ústrky s poznámkami, že kdyby prý doma něco špatného nevyvedli, Němci by je nevyháněli.

Vyhlášky úředním jazykem sdělovaly, že 15. září 1942 musí obyvatelé opustit své domovy. Nikdo nic nevysvětloval, vládl strach a smutek.

Mapa hranic vystěhovaného území mezi Davlí, Sedlčany, Bystřicí, Benešovem.

Po období heydrichiády (první vystěhování spadá do vypálení Lidic a Ležáků) se všechno podstatně zhoršilo a vysídlování obyvatel museli dokonce podepisovat „dobrovolné“ předání svého majetku. Ze zabraných selských usedlostí byly zřizovány panské dvory, tzv. SS hofy – například Krňany. V Třeb síně bylo ponecháno několik desítek obyvatel na práci pro Říši. Jako zedníci byli nasazeni na výstavbu koncentračního tábora na Hradištku. Tam byli pak věznění převážně francouzští zajatci a podle vzpomínek jednoho z těch, kteří přežili, stalo se tak zejména díky podpoře těchto místních Čechů, kteří různými cestami předávali vězňům alepoň trochu chleba, ačkoliv tím velmi riskovali. (Tak se také stali svědky jednoho z masakrů na konci války, likvidace devatenácti Poláků v dubnu 1945 esesmany.)

ŽENIJNÍ ŠKOLA SS A KONCENTRAČNÍ TÁBOR NA HRADIŠTKU

Území se stalo výcvikovým prostorem zbraní SS s velitelstvím v Benešově. Přímo v Hradištku byla zřízena Pionierschule SS (ženijní škola SS), kam přišel v září 1942 jako prozatímní velitel Emil Klein, veterán Hitlerova ruského tažení SS, později byl jmenován velitelem v hodnosti SS-Sturmabführera.

Ženijní škola jednotek SS v Hradištku byla založena vůbec jako první vojenská škola na nově vytvořeném výcvikovém prostoru jednotek SS v prostoru Benešovska. Toto cvičiště se jmenovalo „SS-Truppenübungsplatz Beneschau“, později bylo přejmenováno na

Fotografie, o kterých se můžeme domnívat, že byly pořízeny při výcviku ženijních jednotek. Jestli na Hradištku, Třeb síně, to nelze zjistit. Všechna dokumentace odcházela nejprve do Německa na ministerstvo propagandy a teprve pak například do České tiskové kanceláře, kde byla foto nalezena. Archiv ČTK a Jar. Pelíšek.

„**SS-Truppenübungsplatz Böhmen**“. Škola byla ustanovena již k 1. 7. 1942, ale vlastní fungování mělo započít až od srpna 1942. Velitelem školy byl ustanoven Klein, který se pak koncem války dostal do zajetí a v prosinci 1946 byl Američany vydán do Československa, kde se měl zodpovídat ze svých válečných zločinů. Zde byl v roce 1947 odsouzen speciálním Soudem pracujících ke 12 letům vězení. Po protestu proti výši verdiktu byl jeho trest zvýšen na 20 let. Od té doby strávil svůj další život v pražském vězení, a to až do prosince 1964, kdy byl propuštěn. Zemřel údajně na Vánoce roku 1970 v Hamburku.

MANUFAKTURA SMRTI POD MEDNÍKEM

V roce 1943 pod Medníkem zřídili Němci pobočku koncentračního tábora ve Flossenbürgu. Tento tábor byl nejdříve tzv. „Erziehungslager“, tj. pracovní tábor pro muže, v němž byli umisťováni nejdříve naši lidé, kteří uprchli ze svých pracovišť v Říši nebo se do nich nevrátili z dovolených, případně lidé obvinění ze sabotáže při práci. V roce 1943 byl však tento tábor změněn na klasický koncentrační tábor, v němž byli umístění Srbové, Rusové, Holanďané, Francouzi a příslušníci jiných národů, ale převážně Němci s různými tresty. Vězni z tohoto tábora pracovali v nedalekém kamenolomu, na úpravě silnic v okolí a na budování protitankových příkopů nedaleko obce Třebšín.

Režim, který tu vládl, byl strašný a vyvrcholil vražděním vězňů tábora asi 3 týdny před koncem války a nakonec i v jejích posledních hodinách. Za všechny tyto činy zodpovídali zejména vedoucí důstojníci ze ženijní školy SS.

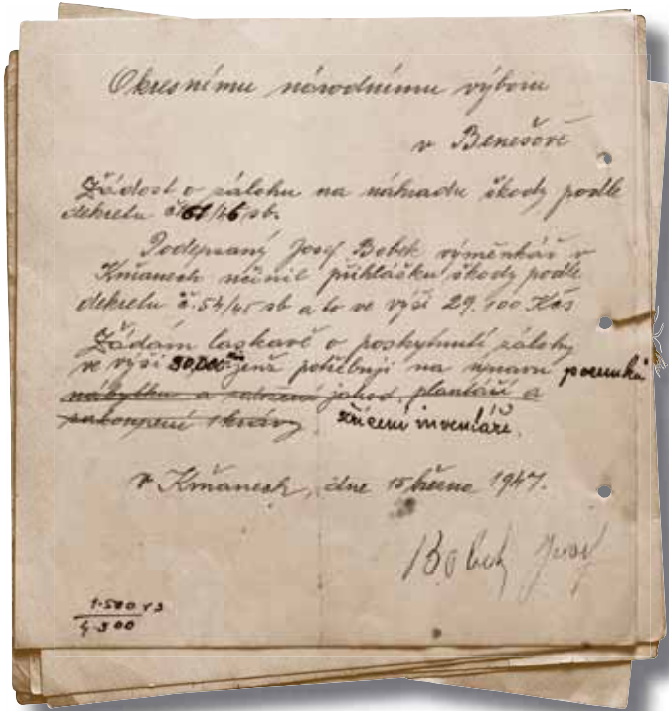
Pietní místo, poblíž něho byli zavražděni ještě v posledních hodinách války zajatci z koncentračního tábora na Hradištku.

Na místě bývalého koncentračního tábora je v současné době umístěn památník obětem tohoto koncentračního tábora.

Pozn: **V pasážích o ženijní škole SS a KZ Hradištko byly použity údaje z webových stránek obce Úročnice.**

ŽIVOŘENÍ NA OBSAZENÉM ÚZEMÍ

Na vysídleném území bylo kromě vojenských cvičišť zřízeno 39 v podstatě nevolnických statků, většinou z původních dvorů (SS Hofy), 8 polejí, několik rybníkářství a chovy ovcí. Měly být postupně předávány „natrvalo“ nejosvědčenějším hrdlořezům, vracejícím se z války.

Citace z historického dokumentu. Žádost o náhradu škody po okupaci území SS.

Na zabraných územích zůstala část obyvatelstva (odhady se pohybují v rozmezí od 6 do 14 tisíc). O jejich postavení napsal lešanský kronikář: Mnozí zůstali ve svých domovech, ale jejich služba byla službou otroků. Byli vázáni stálou a bezpodmínečnou poslušností, kterou podléhali vojenskému velitelství a jejich postavení by se jistě ještě podstatně zhoršilo, kdyby Němci vyhráli válku, nejspíše by byli předobrazem osudu všeho českého obyvatelstva protektorátu.

Všichni obyvatelé museli před vyklizením zabraného území pro cvičiště SS nejprve sklídit veškerou úrodu, uklídit domy a pak odejít. Kam – bylo mnohdy otázkou. Ilustrační foto ČTK.

Protože v okolí Hradištko bylo mnoho středověkých štol jako pozůstatek po těžbě zlata a nová podzemní díla vznikala jako součást přípravy ženistů SS, nebo jako úkryty pro produkci válečného průmyslu (Medník, železniční tunely) a ženisté SS údajně disponovali chemickou látkou, která dokáže vyvinout velký žár a spojit beton s přírodním kamenem tak, že místo upravené lidskou činností není možné rozeznat od výtvaru přírody, vznikly podmínky pro ukrytí archivů a možná i dalších věcí z kořisti nacistů.

Místo bylo příhodné i proto, že v celé oblasti byl klid až do úplného konce války a nebyli tu svědci, Němci tu měli tedy potřebnou techniku, pracovní sílu, byly tu k dispozici vhodné podzemní úkryty, místo se nabízelo jako nejvhodnější lokalita k úkrytu legendárního tzv. Štěchovického pokladu (byl pojmenován po větší a známější sousední obci Štěchovice na druhém břehu Vltavy).

ZNOVUZROZENÉ MEZIŘÍČÍ

Vzpomínaný kronikář popisuje po návratu krátce po osvobození své dojmy z pochmurné procházky esesáckým teritoriem: Prázdné, mrtvé domky sahající až k Benešovu, vše zničeno, vyrabováno, zrušeno, jen tu a tam si vrátivší se rodina chystá koutek v rohu mezi čtyřmi holými stěnami bývalých domovů. A to byli ještě ti relativně šťastnější – část domů byla zničena jako cvičné cíle dělostřeleckých oddílů SS. Podle kroniky nejvíce utrpěly Závist a Třebšín, Krňany méně, Teletín zůstal poměrně ušetřen, protože tam měl v držení velkostatek zasloužilý hluchý major SS. Obdělával jen nejkvalitnější pozemky

Třebšín po odchodu vojsk SS.

Takto zdevastovaly obce jednotky SS. Ukázka z Vysokého Újezdu.

a na zbylé zemědělské půdě pěstoval ovce, které po osvobození snědla Rudá armáda.

Kronikář vzpomíná dále, jak těžké byly začátky po návratu fakticky s holýma rukama: Vždyť není hřebíku, prkna, cihel, vápna a nikde ničeho, ba ani lidé, aby pomohli. A hlavně úřady by byly měly chápat, ba rychle chápat, když se ti lidé na ně obracejí a to nejnnutnější jim poskytnout. Vždyť i ten národní výbor zde začínal s holýma rukama, všechny knihy a záznamy jsou pryč, není kusu papíru, ba není do slova ničeho. Teď ještě ke všemu domovskou příslušnost jsme ztratili, i s tím jsou potíže.

Lidé svého kraje prokázali však opět svou vitálnost. Postupně opravili a zařídili domy, zprovoznili svá hospodářství. A už za rok, v květnu 1946, mohl kronikář do znovu otevřené kroniky zanést zápis o tom, že s přičiněním mládeže byla opravena kaplička v Krňanech a zakoupen nový zvonek, jehož zvuk i rytmus ohlásily znovuzrození kraje a mírový život nad meziříčím.

HRADIŠTKO V DOBĚ FAŠISTICKÉ OKUPACE

Text: **Lucie Hašková**

foto: **archiv obce Hradištko**

Dne 13. června 1942 se na Hradištku objevily vyhlášky, které vyzývaly obyvatele k vystěhování, a to do 15. září. Němci ohodnotili nemovitosti a vyplátili dosavadní vlastníky. Nastěhovali se, kde se dalo, přímo před očima lidí, kteří tu do té doby žili po několik generací. 11. září byla ukončena činnost obecního úřadu v Hradištku a obec přestala úředně existovat.

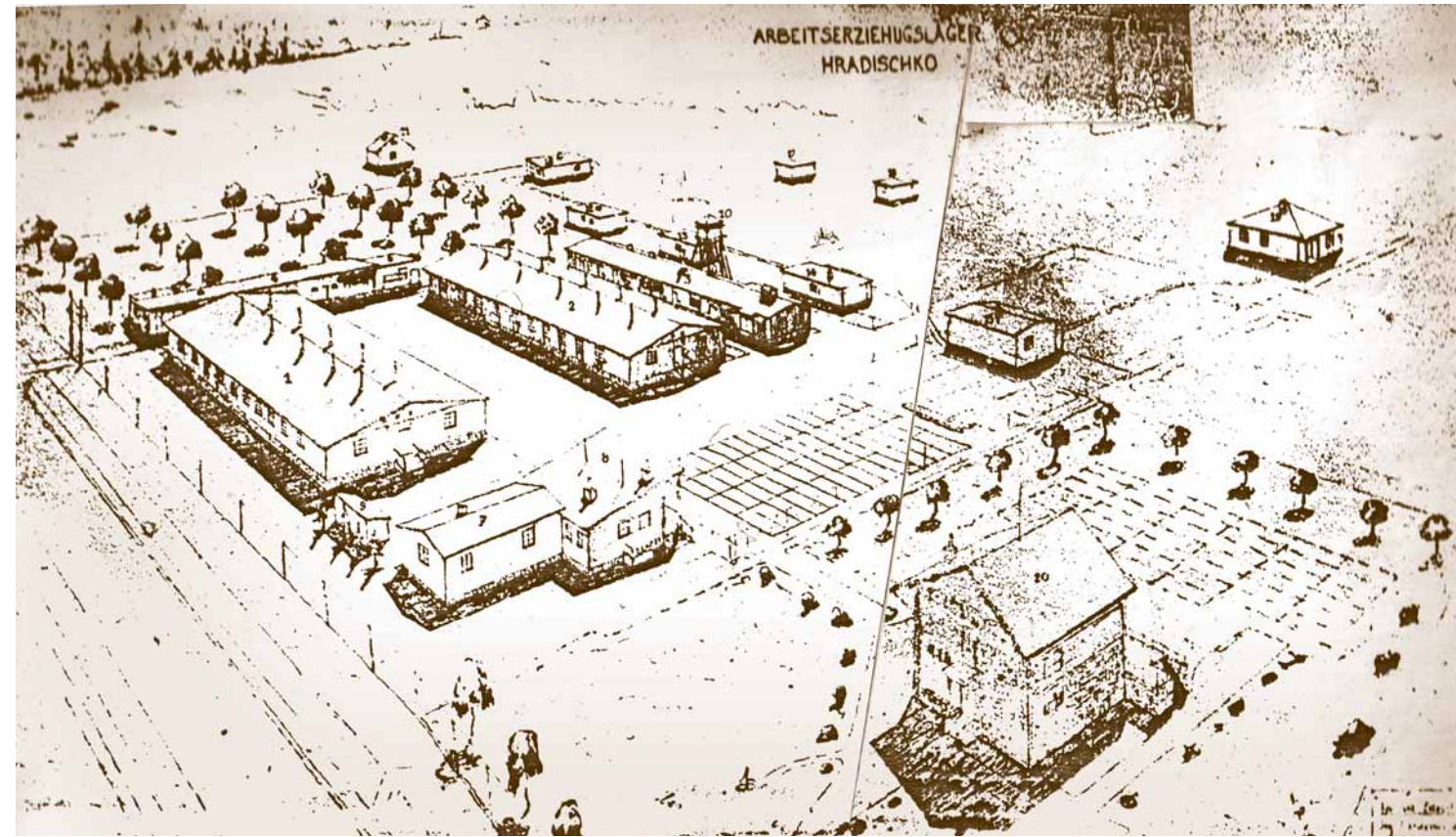
Okupanti začali přetvářet vystěhované území tak, aby co nejvíce vyhovovalo válečným účelům. Postavili střešníky, zřídili ženijní školy, v luxusních vilách ubytovali nejvyšší důstojníky, kteří zde měli i bohaté kulturní

Foto dělníka z prostoru koncentračního tábora Hradištko, foto pořízeno po válce, archiv L. Haškové.

Koncentrační tábor na Hradištku jako pobočka centrálního koncentračního tábora Flossenbürg.

Mapa koncentračního tábora na Hradištku. Rozmístění budov v prostoru tábora.

Velitelem tábora byl Alfréd Kuss, táborovou samosprávu měli na starost němečtí kriminální zločinci, tzv. „kápové“, kteří v krutosti předčili i vojáky SS. Archiv L. Haškové.

Nedatovaná fotografie u jednoho z baráků koncentračního tábora na Hradištku. Archiv L. Haškové.

Vpravo v popředí je dobře vidět důstojnické kasino, tzv. Führerheim, naproti přes silnici rozestavěný bazén/koupaliště. Foto z roku 1946 pořídil Josef Dvořák z Davle, archiv Lucie Hašková.

a společenské zázemí – kino, taneční sál a kasino. V obci chyběl vodovod, kanalizace i kvalitní komunikace. To vše bylo nutné vybudovat. Stavební práce však byly finančně náročné a vyžadovaly mnoho pracovních sil. Němci se proto rozhodli využít levné pracovní síly z koncentračních táborů. Ty ale podle usnesení nacistických úřadů nesměly být na území protektorátu zřizovány. Po nuceném vystěhování obyvatel však vzniklo mezi Sázavou a Vltavou správní území, které spadalo pod Velkoněmeckou říši, a toto usnesení se na ně nevztahovalo. Němci zde tedy zřídili několik pracovních-výchovných táborů a dva koncentrační tábory v Hradištku a ve Vrchotových Janovicích, které byly pobočkami centrálního koncentračního tábora Flossenbürg.

V roce 1942 byl na Hradištku zbudován nejprve pracovních-výchovný tábor, který sloužil jako vězení pro totálně nasazené Čechy, kteří se vyhýbali práci. Na podzim roku 1943 byl tábor rozšířen a byli sem umístěni političtí vězni, především Francouzi, Němci, Poláci, Italové a Rusové.

Velitelem tábora byl Alfréd Kus, táborovou samo-správu měli na starost němečtí kriminální zločinci, tzv. „kápové“, kteří v krutosti předčili i vojáky SS. Podmínky v táboře byly otřesné. Dva dřevěné baráky obývalo kolem pěti set vězňů, sužovaných hladem a zimou, neustále obtěžovaných blechami a vešmi. Každý den umírali na následky zavšivení nebo infekce. Vězni každodenně odcházeli do práce. Pracovali v kamenolomu, tahali lodě s nákladem uhlí proti proudu Vltavy nebo kopali protitankový příkop na Třebšíně. Z dlažebních kostek postavili z Hradištku do Pikovic silnici, která je dodnes němým svědkem úmorné dřiny a vyčerpání.

V dubnu roku 1945, kdy Němci začínali tušit, jak válka dopadne, došlo 9., 10. a 11. dubna, na rozkaz fanatického velitele ženijního praporu SS Sturmbannführera Erwina Langeho, k hromadné likvidaci trestanců. Jako každé ráno odcházeli nic netušící vězni do Třebšíny do práce, kde kopali protitankové zákopy. Následovala je skupina mladých ženistů, sotva šestnáctiletých. Na povel „Hinlegen! Kopf runter!“ vězni rychle zalehli

Dvojí plot nedával vězňům možnost útěku. Podél silnice vedoucí do Pikovic jsou patrné betonové základy oplocení.

Chatrné dřevěné baráky před zimou příliš neochraňovaly. Ve dvou blocích se tísnilo až na 500 vězňů.

do prachu cesty. Kolem uší jim hvízdali kulky. Na rozkaz „Aufstehen!“ se vystrašení vězni zvedli a pokračovali v cestě. Měli mrtvé i svíjející se v bolestech. Ještě několikrát zazněly tyto povely, než došli vězni na Třebšínu. Krvavý masakr se opakoval i druhý a třetí den. Zabito bylo 49 vězňů.

26. dubna 1945 začala evakuace tábora. Nemocní vězni byli zavražděni injekcemi, ostatní se vydali pěšky do Měchenic. Zde na nádraží čekali tři dny bez jídla a pití

namačkání v dobytčích vagónech na transport z Vrchotových Janovic. Transport smrti, ke kterému byly připojeny ještě další vozy s muži z Buchenwaldu a ženami z Ravensbrücku, osvobodili mezi Kaplicí a Velešínem v jižních Čechách partyzáni.

K uctění památky obětí dubnového masakru byl po válce postaven u silnice vedoucí z Hradištku na Závist pomník, kde se každoročně koná pietní akt za účasti široké veřejnosti.

Kolik odsouzených zde stálo a čekalo na svůj ortel? Ve vile (uprostřed) byl ubytován velitel tábora Alfred Kuss.

HISTORIE LET VYSTĚHOVÁNÍ 1942–45 ZA II. SVĚTOVÉ VÁLKY OKUPAČNÍ NĚMECKOU ARMÁDOU A SS

Němečtí okupanti se svými germanizačními úmysly před českým obyvatelstvem ani jeho politickými představiteli netajili. Rok až dva po začátku druhé světové války se začala mezi obyvateli Protektorátu Čechy a Morava šířit šeptanda, živená nacisty, o zřizování vojen-

ských cvičišť v prostorech dosavadního českého osídlení. Nacisté si tak naplňovali jednak potřebu průběžných cvičení armády v bezpečném týlu, jednak zastrašovali české veřejné povědomí o současnosti a budoucnosti. Šlo o vyvlastnění české půdy a její odevzdání do německé správy. Především se uvažovalo o cvičišťích, která musela opustit československá armáda (Milovice, Vyškov, Brdy apod.), ale vybrána byla také další ryze česká území.

Zřízení nových cvičišť mělo být jen dočasné (dokončení germanizace bylo stanoveno na 31. prosinec 1945), pak je měla branná moc opustit a prostory měly být kolonizovány. Důsledně se dbalo na to, aby šlo o česká území s vyšší hustotou obyvatelstva.

PLÁNY

Jako nejdůležitější projekt byla přijata již v létě 1939 podoba nového cvičiště v samém středu Čech mezi řekami Vltavou a Sázavou. Šlo z počátku o tři varianty, z nichž jedna předpokládala několik na sebe navazujících prostor s tím, že jedno cvičiště by sloužilo Wehrmachtu a další

Mapa zabraného území mezi Vltavou a Sázavou. Zapůjčil Jar. Pelíšek.

Reinhard Tristan Eugen Heydrich (7. března 1904 Halle an der Saale – 4. června 1942 Praha) byl prominentní nacist, blízký spolupracovník Heinricha Himmlera a druhý nejvyšší představitel SS (obergruppenführer SS) a generál policie, šéf Hlavního úřadu říšské bezpečnosti (RSHA) a Bezpečnostní služby (SD), v letech 1941–1942 zastupující říšský protektor Protektorátu Čechy a Morava. Byl jedním z hlavních architektů holocaustu. Jako zastupující říšský protektor prosazoval politiku cukru a biče – sociální výhody dělníkům versus brutální perzekuce vůči neloajálním a nepřátelům. 27. května 1942 provedli atentát (operace Anthropoid) z Anglie vyslaní českoslovenští parašutisté, na jehož následky posléze zemřel.

Waffen SS. Oblast byla charakterizována jako výhradně zemědělská s údajně 356 tisíci obyvateli, z nichž jen 400 bylo „Volksdeutsche“. Vysídlení by se tedy týkalo českého území s tím, že vyřazení českého vlivu bude mít za následek značné oslabení českého odporu.

NÁZORY PŘEDSTAVITELŮ OKUPAČNÍ SPRÁVY NA CVIČIŠTĚ SS

Jednoznačně negativní stanovisko zaujímal říšský protektor Konstantin von Neurath. Cvičiště, pokud by bylo uvažováno zejména pro SS, by znamenalo vytvoření jakéhosi „státu ve státě“, který by bezpochyby byl mimo jakoukoliv kontrolu protektora. Právě proto,

PREMIÉRA

První velké „představení“ pro nejvyšší činitele SS v souvislosti s nově vzniklým cvičišťem zorganizovalo velitelství zbraní SS v protektorátu ve dnech 18. a 19. 11. 1942.

Zatímco zřízení cvičišť tvrdě prosazoval státní tajemník K. H. Frank, říšský protektor von Neurath zaujímal jednoznačně negativní stanovisko. Šlo o boj o moc. Neurath prosazoval myšlenku postupné germanizace s poukazem na klid a potřebný pracovní výkon zvláště s ohledem na zbrojní výrobu. Naopak K. H. Frank, podporovaný Himmlerem a Heydrichem a známý patologickou nenávistí vůči Čechům, chtěl radikální, rychlou, násilně provedenou germanizaci, především fyzickou likvidaci české inteligence bez ohledu na politické důsledky.

Jednání o zřízení cvičišť byla ale zdoluhavá. Teprve na konci října 1941 se na hlavním velitelském úřadu SS konala první porada. Podle přijaté zprávy mělo vzniknout západně od Benešova cvičiště pro jednu divizi (20 000 mužů) s možností mírového ubytování. Celková doba pro vyvlastnění byla určena na šest let. V souvislosti s tím se mělo v první fázi vyvlastnit i sanatorium v Prosečnici pro potřeby důstojnické školy.

Práce na zřízení cvičiště se vlekly především proto, že o cvičiště měla zájem nejen SS, ale i německá armáda. Podle některých dokumentů měla v oblasti Benešovsko – Sedlčansko nezávisle na sobě vzniknout dvě vojenská cvičiště se společnou hranicí: na severu SS a na jihu Wehrmacht. Dlouho nebylo jasné, komu dát přednost. Problémy byly i finančního rázu.

že v té době v protektorátu probíhal boj o moc mezi protektorem, říšskými politickými představiteli a župními vedoucími NSDAP, nehodlal Neurath připustit žádné oslabení své moci. Existoval totiž zásadní rozpor mezi protektorem Neurathem a jeho státním tajemníkem K. H. Frankem.

Neurath, podporovaný zmocněncem branné moci Fridericim, prosazoval myšlenku pozvolně realizované germanizace. Prvotní mělo být hospodářské ovládnutí a vytěžení českého prostoru německým kapitálem. Germanizovat se mělo pomoci vystěhování českého obyvatelstva a postupnou absorbcí Čechů

uvnitř Říše. Dále poukazoval Neurath na fakt, že je v zájmu Říše zajistit v protektorátu klid s ohledem na potřebný pracovní výkon obyvatelstva a s tím související zbrojní výrobu. Masivní a rychlé vysídlení uvažovaného území mohlo vést k povstání českých obyvatel. Naopak K. H. Frank, podporovaný SS i SD (tj. Himmlerem a Heydrichem), známý svou patologickou nenávistí vůči všemu českému, prosazoval spolu s představiteli jemu podřízených bezpečnostních složek radikální a rychlou, násilně provedenou germanizaci – v prvé řadě fyzickou likvidaci české inteligence, bez ohledu na možné politické důsledky.

HIMMLER NAŘIZUJE ZRYCHLENÍ PŘÍPRAV KE ZŘÍZENÍ CVIČIŠTĚ

Po více jak ročních zdlouhavých jednání Himmlerovi a jeho štábu zřejmě došla trpělivost, neboť 27. 2. 1942 prostřednictvím SS-Gruppenführera a generálporučíka zbraní SS Krügera zasílá K. H. Frankovi spěšný telegram: „Cvičiště Benešov připravit do 20. 3. 1942. V nejbližším okolí zajistit nouzově ubytování pro divizi SS. Nepřeji si žádné hlášení nebo dopis, že termín je nemožný. Je třeba i za cenu napnutí všech sil při práci ve dne i v noci tento termín dodržet.“ Dále se předpokládá, že první vysídlená část cvičiště bude co nejdříve využita pro ostré střelby zesíleného pěšího pluku včetně dělostřelectva do ráže 10 cm.

Dne 14. 3. 1942 nechal okresní hejtman v Benešově, rada politické správy Procházka zveřejnit vyhlášku, která v důsledku zřízení vojenského cvičiště nařizovala v I. etapě vystěhování obcí a osad Krňany, Teletín, Vysoký Újezd, Větrov, Tuchyně, Lhota, Maskovice, Blaženice, Měřín, Dalešice, Jablonná, Nebřich, Rabiň, Loutí, Nedvězí a Vensov do 15. 9. 1942.

Německá okupační správa trvala na uplném sklizení polí. Proto byl termín první vlny vystěhování obyvatel stanoven na 15. září 1942, ilustrační foto ČTK.

SANATORIUM JAKO PRVNÍ

Počátkem března 1942 bylo budování cvičiště zahájeno vystěhováním prosečnického sanatoria. Němci jednoduše 300 pacientů propustili a zařízení odvezli do lázní Velichovky. Tuto špinavou práci, vysídlení a přestěhování, měly v režii české úřady na základě svých zákonných norem. Samozřejmě pod bedlivým dozorem okupantů. Realizování masivních přesunů připadlo nově zřízené Přesídlovací kanceláři ministerstva vnitra se sídlem v Benešově.

Dosavadní majitelé byli povinni Pozemkovému úřadu odevzdat nemovitosti prosté knihovních závad, tedy po všech stránkách majetkově vypořádané. Odhadní ceny stanovili Němci a z nich se vyplácelo 80 procent. V jednotlivých soudních okresech se ceny lišily, nejvyšší byly v benešovském. Do konce války bylo vyplaceno celkem 297 392 367 protektorátních korun. Kvůli vnucenému kurzu koruny vůči německé marce se vzhledem k hodnotě majetku jednalo o skutečně směšné částky. U soudu se prováděly knihovní výmazy, což zdůrazňovalo, že Říše přebírá zabrané území bez závad a „na věčné časy“.

Vyklizování prostoru probíhalo v letech 1942 až 1944 v několika časových etapách, respektive územních plánech. Možnosti získat náhradní ubytování byly ale obtížné, jednak následkem nedostatku kapacit po záboru čs. pohraničí, jednak kvůli zákazu staveb od roku 1943. Uvádí se, že odešlo 60 procent obyvatel, zbylých 40 procent na cvičišti sice zůstalo, ale i oni se pak v rámci cvičiště museli stěhovat, někdy i opakovaně. Poptávka po novém bydlení byla neúměrně vysoká – někdy se v možném náhradním bydlení sešlo i několik desítek zájemců najednou.

NAPŘED ÚRODA

Přesídlovací kancelář stanovila ke dni 25. dubna 1942, že před vystěhováním

VLÁDA PROTEKTORÁTU

Vláda Protektorátu Čechy a Morava na složitou vnitropolitickou situaci reagovala 7.6.1943 společným prohlášením předsedy vlády dr.Krejčího, ministra vnitra Bienerta a ministra zemědělství Hrubého tohoto znění:

„Občané Benešovska a Sedlčanska! Válka, kterou je dnes zachvácen celý

svět, vyžaduje výcviku velkých vojenských kontingentů. K tomu je zapotřebí četných vojenských cvičišť. Taková cvičiště se zřizují nejen v Čechách a na Moravě, nýbrž i v jiných oblastech Velkoněmecké Říše. O jejich zřízení rozhodují výhradně vojenská hlediska. Novodobé zbraně, které jsou v pohybové válce zasazeny, vyžadují stále větších cvičných ploch. Zřízení vojenského cvičiště benešovského není tudíž opatřením, které by směřovalo zvláště proti obyvatelstvu nebo hospodářskému složení tohoto

území, nýbrž je vojenskou nutností, která je podmíněna výhradně válkou.

Obyvatelstvo, které je tímto opatřením nepochybně tvrdě dotčeno, musí projevití nutné porozumění, že i tato oběť musí být přinesena pro budoucnost českého národa, která je zaručena jedině vítězstvím Říše. Neboť jen vítězství nad bolševismem zajišťuje českému lidu setrvání na jeho domácí hroudě a budoucí pokojnou práci jeho dětí ve vlasti.“

se musí provést všechny žňové práce a sklidit veškerá úroda. Za správce dvorů byly vybíráni bohatí zemědělci z evakuovaného území a bylo jim přislíbeno, že na svých statcích budou moci zůstat. Často se pak takoví správci stali kolaboranty.

V první etapě nechal tehdejší benešovský hejtman zveřejnit vyhlášku, která nařizovala vystěhování obcí a osad **Krňany, Teletín, Vysoký Újezd, Větrov, Tuchyně, Lhota, Maskovice, Blaženice, Měřín, Dalešice, Jablonná, Nebřich, Rabiň, Loutí, Nedvězí a Vensov do 15. září 1942.** Se zhruba měsíčním odstupem byly pak vydávány vyhlášky o vyklizení dalších obcí.

Pohyb osob, které neměly v prostoru první etapy stálé bydliště, byl výrazně omezen. Zakazoval se pobyt letním hostům, majitelům lesních chat i turistům. Majitelé chat museli odevzdat klíče četníkům a vybavení chat smělo být odvezeno jen se svolením velitelství cvičiště. To se týkalo samozřejmě i tramských osad.

Mimo pořadí vysídlovacích map byla 10. června 1943 oznámena povinnost vystěhovat město Sedlčany do 1. srpna téhož roku.

Ve druhé polovině roku 1943 následovaly další vysídlovací etapy, druhá až pátá, které se týkaly i města Neveklova. Dělníkům v celém prostoru bylo dáno na vědomí, že mohou být převzati nebo dále zaměstnání. Pokud to bude možné s ohledem na potřeby cvičiště, zůstanou ve svých dosavadních bydlištích a budou vybaveni zvláštním průkazem. To se zčásti týkalo i řemeslníků a živnostníků.

BEZ PROBLÉMŮ...

Je zajímavé, že postupné vystěhování proběhlo bez výraznějšího odporu, prakticky bez potíží. Nacisté se velmi

obávali nepokojů obyvatelstva a tak záměrně nastrkovali do popředí protektorátní úřady a četnictvo, proti kterým se měla zloba nasměrovat. Evakuace však, kromě několika sebevražd, probíhala klidně.

Zprávy o vysídlení pronikly i do světa, zvláště v amerických vlivných denících byly komentovány jako akt násilí.

Velitelství cvičiště – Kommandantur des SS-Truppenübungsplatz Beneschau – bylo nejdříve umístěno v Benešově, po záboru zámku Konopiště 15. března 1943 bylo přesunuto sem. Ke dni 1. října 1943 bylo přejmenováno na SS-Truppenübungsplatz Böhmen.

V prostoru cvičiště pracovaly na výstavbě vojenských zařízení intenzivně české civilní firmy, z pohledu Němců to ale bylo stále málo. Sáhli proto k osvědčenému způsobu – nasazení nucených pracovních sil. Od září 1942 tak byly zřizovány nejdříve tzv. pracovní výchovné tábory, od října 1943 pak byli na práci nasazováni vězňové z vytvořených poboček koncentračního tábora Flossenbürg. S prací vězňů z koncentráků počítaly návrhy SS již v roce 1942.

KONCENTRÁKY I PRO ESESMANY

Další pracovní výchovné tábory byly postupně zřizovány v Hradištku, Jírovicích, Břežanech, Bukovanech i na jiných místech. V Bystřici u Benešova byl zřízen tábor pro židovské míšence apod. Např. pracovní převýchovný tábor v Hradištku nebyl určen jako tábor likvidační, životní podmínky vězňů tu byly velmi tvrdé. Fyzická práce obnášela denně 10 až 12 hodin, přitom strava byla naprosto nedostatečná, dokonce menší než v koncentračním táboře Buchenwald.

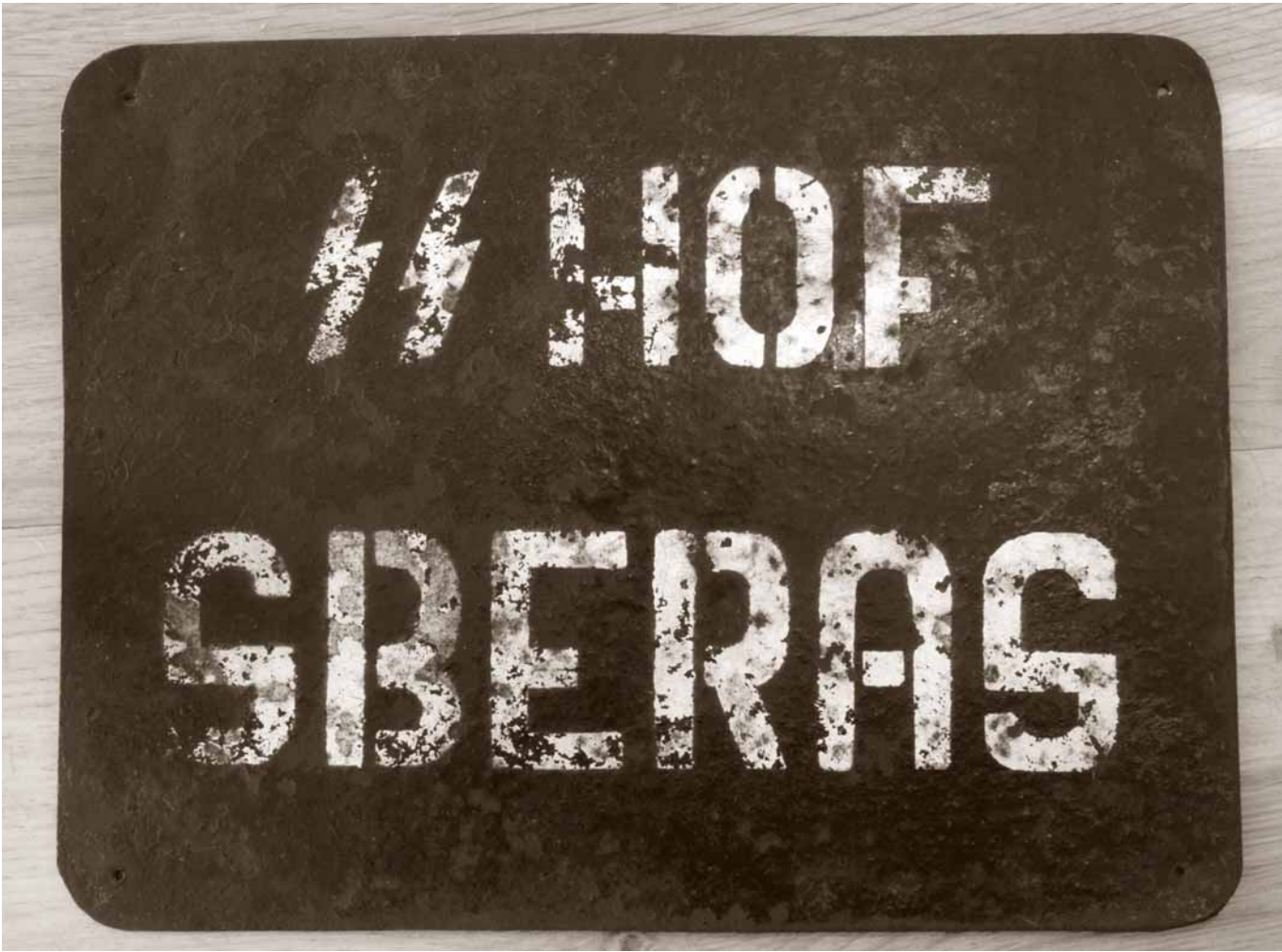
Přestože se SS považovaly za elitní organizaci, docházelo u jejích jednotek ke každodenním prohřeškům proti disciplíně – k opilectví, výtržnostem, dezerci. Postupem času vznikaly různé trestanecké tábory a nápravné oddíly SS, kam byli provini-
nilci umísťováni. Již k 1. lednu 1941 tak vznikl tzv. přezkušovací oddíl, dislokovaný na cvičišti v protektorátu.

V prostoru byly budovány různé cvičné stavby, např. dě-
lostřelecké pozorovatelný, kulometná hnízda, strojovny apod. s různým stupněm odolnosti.

Se snížením zemědělské produkce došlo na myšlenku zřízo-
vat SS-Hofy, jakési „rytířské“ dvory v režii SS, sestavené z dosa-
vadních sloučených statků a usedlostí. Objekty měly být kruho-
vitě seskupeny kolem návsí a mezery mezi nimi by byly stavebně
vyplněny. Dvory měly být přidělovány za odměnu zaslužilým
esesákům a české obyvatelstvo jim mělo sloužit pouze nádenic-
kými pracemi. Záhy ovšem s vývojem válečné situace vzaly pů-
vodní záměry za své a Němci se snažili udržet alespoň nějakou
zemědělskou výrobu.

OBYVATELSTVO
A INFORMACE

Ukázkou stavu informovanosti postiženého českého
obyvatelstva nechť je ilegální leták Okresního
národně revolučního výboru v Benešově, masivně
rozšiřovaný zřejmě počátkem roku 1942: „...
*Občané! Nacističtí okupanti vztahují opět nad
vámi a vaším majetkem zločinné své drápy. Území
o rozloze 45 tisíc ha mezi Vltavou a Sázavou má být
uloupeno, obyvatelstvo násilně vystěhováno, vyhnáno
z rodných chalup, statků a domů. Plán záboru těchto
koupěchtivých německých gangsterů je nastíněn na
druhé straně letáku...*“ Na jeho rubu pak byl zachycen
schématický plánec, který (a to je pozoruhodné)
poměrně velmi přesně zobrazuje rozlohu cvičiště
po konečném provedení poslední vysídlovací etapy,
což napovídá, že informátorem mohl být někdo
zasvěcený z okresního úřadu v Benešově, či spíše
z přesídlovací kanceláře.

Obec Krňany byla zařazena jako SS HOF, zásobovací vesnice pro jednotky SS. Projekt se nezdařil. Lidé si nejprve mysleli, že si budou chránit svůj majetek, posléze zjistili, že Němci je nenechají na jednom místě a tak práci spíše sabotovali a většina polí nebyla řádně obdělávána. Zapůjčil Jar. Pelíšek.

SS HOFY

Celkem vzniklo na zabraném území 39 dvorů SS (pod-
le jiných pramenů jen 24), 8 polejí, několik rybníkářství
a speciální útvary pro pěstování jahod a chov ovcí. Obec-
ně bylo hospodaření ve zmíněných dvorech SS velmi ne-
produktivní a diletantské pro malou odbornost hospo-
dářské správy a nedostatek vhodných pracovních sil.

Vstup do cvičiště byl střežen protektorátním i němec-
kým četnictvem, uvnitř pak oddílem polního četnictva
zpravidla o síle 1 důstojník a 26 mužů. Počty příslušníků
SS v celém protektorátu se odhadovaly v dubnu 1944 na

21. 5. 1946 – Před Národním soudem v Praze skončil proces s němec-
kým státním ministrem a velitelem SS a policie v protektorátu Karl
Hermannem Frankem (nar. 24. 1. 1898), původně knihkupcem ze Sudet,
jenž se významně zasloužil o rozbití Československa. 21. května
vyhlásil předseda senátu Vladimír Kozák rozsudek. K. H. Frank byl
odsouzen k trestu smrti a následující den veřejně popraven na dvoře
pankrácké věznice. Foto ČTK.

24 tisíce mužů, z toho na cvičišti 9 tisíc. Již v listopadu to
ale bylo v Čechách a na Moravě přesně 56 635 mužů SS,
z toho 29 766 na cvičišti, v dubnu dokonce 67 053 vojáků
a z toho 29 946 na cvičišti. Odbojoví pracovníci odhado-
vali v době těsně před vypuknutím Pražského povstání
početní stav esesmanů na cvičišti na 20 až 25 tisíc.

Celková plocha cvičiště zabírala přes 43 tisíce hek-
tarů, značná část z toho připadala na cílová území, tedy

Protektorátní prezident dr. Emil Hácha předal symbolicky Heydricho-
vi klíče od klenotnice v chrámu sv. Vítta (české korunovační klenoty).
(Na snímku zleva: říšský státní ministr Karl Hermann Frank, říšský
protektor, Obergruppenführer SS a generál policie Reinhard Heydrich,
dr. Emil Hácha a další.) ČTK.

plochu, kam byly směřovány ostré střelby. Vysídlené
obce tak sloužily jako terče, případně pro přechodné uby-
tování cvičících jednotek.

Cvičiště bylo prakticky až do konce války ušetřeno hlav-
ních vojenských operací. Sloužilo tudíž jako výhodná ope-
rační základna pro formování různých bojových uskupení
na podporu slábnoucí okupační moci. V polovině srpna 1944
vydal K. H. Frank rozkaz k sestavení bojové skupiny Schill
o tisíce mužích, kterou tvořili především instruktoři z cvi-
čiště SS. Původně byla soustředěna na Přerovsku a určena
pro boj s partyzánským hnutím na Moravě. Nakonec ale
byla nasazena proti Slovenskému národnímu povstání.

V KONCÍCH

V dubnu 1945 bylo i nejvyššímu okupačnímu vedení jasné,
že válka je prohraná. Německý státní ministr K. H. Frank
vydal příkaz ženijní škole v Hradištku, aby s pomocí věz-
ňů ve strmé skále blízko Štěchovické přehrady vyhlou-
bila úkryt pro uložení písemností, zvláště z Frankova
ministerstva. Po válce se Američané dověděli o této akci
a 11. února 1946 odvezli bez vědomí čs. úřadů tzv. Frankův
archiv. Na ostrý protest byl archiv vrácen 2. března 1946
do ČSR, byť se stále spekuluje, že došlo k záměně za méně
významné dokumenty.

Po vypuknutí Pražského povstání 5. května 1945 po-
stupovaly německé jednotky z cvičiště na Prahu a cestou

Obec Třebsín po odchodu jednotek SS 1945. Muzeum Podblanicka.

HLÁŠENÍ SS

Ke dni 31. 3. 1944 Přesídlovací kancelář ministerstva vnitra uváděla, že dosud bylo zřízením cvičiště postiženo celkem 65 obcí a 144 osad, 8 619 rodin, resp. 30 986 obyvatel. Vysídlené území zabíralo celkovou plochu 43 350 ha. Vzhledem k faktu, že vystěhování probíhalo v různých časových etapách, zájmy obyvatelstva tím byly rozděleny, a tudíž nedocházelo z jejich strany k výraznějšímu odporu.

vraždily české lidi. Krvavé incidenty proběhly na různých místech, např. v Dolních Břežanech nebo Zlatníkách.

Pro Němce nepříznivě se vyvíjela situace na železnici. Z prostoru cvičiště vyjel odpoledne 5. května po trati Týnec n. S. – Čerčany vojenský vlak s tanky a děly a vycvičenou posádkou. Vlak dojel až k Mnichovicím, kde byl německý vlakvedoucí udržován v domněnce, že je na trati překážka. Po chvíli zahájili mirošovičtí a mnichovičtí partyzáni z lesa střelbu na vlak a vyzvali posádku ke kapitulaci. Zmatení Němci posunovali s vlakem zpět, poté partyzáni přerušili na několika místech trať. Později vykolejili v zastávce Mrač lokomotivu a tři vozy. Tanky z vykolejených vozů se vrátily po pražcích do Čerčan a do bojů vůbec nezasáhly.

CHTĚLI JEN K AMERIČANŮM

Odpoledne 8. května došlo na Konopišti k vyjednávání o bezpodmínečné kapitulaci vojsk SS. Němečtí velitelé se odmítli vzdát Čechům nebo Rusům. Budou-li kapitulovat, tak jedině Američanům. Byla sepsána dohoda o doprovodu příslušníků zbraní SS a civilních zaměstnanců z cvičiště do prostoru, kde dojde k převzetí americkou armádou.

Praha byla sice 9. května osvobozena, ale německé jednotky obklíčené východně od Prahy se pokoušely proniknout na západ prostorem na jih od Prahy. Dne 11. května vstoupila 7. gardová armáda maršála Malinovského do Tábora, Votic a Sedlčan a překročila na několika místech Vltavu. Místa odporu nacistů byla postupně likvidována.

Zvlášť smutné a zavrženíhodné bylo chování německých velitelů a dozorců k vězňům z různých táborů na sklonku války. Docházelo k vraždám na pochodech smrti i na pracovištích. Několik vrahů bylo později soudně potrestáno, mnozí ale zmizeli a nikdy nebyli dopadeni.

Jako stálá připomínka byl v místech bývalého koncentračního tábora v Hradištku postaven nejdříve dřevěný pětimetrový kříž s trnovou korunou. Později byl v půli cesty mezi Hradiškem a Třebsínem zbudován památník z neopracovaného kamene s bronzovou deskou s textem: Na věčnou paměť zde povražděných a umučených esesmany v dubnu 1945 daleko od svých domovů.

Druhou desku do kamene zasadili pozůstalí po zavražděných francouzských vězňích.

V prvních poválečných týdnech se někteří obyvatelé zabraných prostorů začali vracet; první ti, kteří byli zaměstnáni na dvorech SS či jiných objektech, později

i z míst vzdálenějších. Dekretem prezidenta republiky č. 5/1945 ze dne 19. května 1945 byl po právní stránce obnoven stav z doby před vyvlastněním. Poškození měli nárok na příslušnou restituci.

NÁVRAT DO MÍROVÉHO STAVU

Aby se zabránilo zbytečným škodám, byl pro nezbytné udržení hospodářského provozu na bývalých dvorech SS vytvořen dočasný orgán – Národní správa zemědělských podniků bývalého cvičiště Benešov, která postupně vracela Čechům nemovitosti a inventář a posléze byla likvidována, když splnila své povinnosti.

Pro zajímavost citujme z nálezu ministerské komise v obci Krňany: „V Krňanech byl zřízen okupanty SS dvůr, takže obec byla částečně obydlena, a tak některé domy jsou v dosti dobrém stavu. Majitelé přistěhovalci se mohou nastěhovat, aniž by museli provádět základní opravy domů. Pole jsou částečně obdělána a zaseta a jsou v dobrém stavu. Do obce se nastěhovaly již tři rodiny a ostatní majitelé, pokud nebyli deputátníci, si usedlosti opravují a hodlají se v krátké době nastěhovat. Vojsko v obci není.“

Několik obcí bylo ale srovnáno se zemí. Na své rekreační objekty se vraceli chataři a trampové, v mnoha případech však nacházejí chaty i pozemky v žalostném stavu.

Pramen:

SS-Truppenübungsplatz Beneschau/Böhmen 1939–1948
Ing. Petr Kos

STATISTIKA VYSTĚHOVÁNÍ

Po válce bylo čs. úřady konstatováno, že náklady na zřízení cvičiště činily asi 1 500 milionů korun (poválečné měny) a z této částky bylo asi 700 milionů vyplaceno, 100 milionů bylo v srpnu 1945 stále připraveno k výplatě a zbytek zůstal nevyplacen. Němci způsobené škody byly odhadnuty na 10 miliard korun, nebyly však započítány škody na hospodářských zařízeních a polích.

Uvádí se, že celkově opustilo území cvičiště 60 % obyvatel, zbylých 40 % jich na cvičišti zůstalo, nicméně i oni se pak v rámci cvičiště stěhovali, někdy i opakovaně. Lze říci, že po dokončení poslední stěhovací etapy bylo na cvičišti evidováno na 12 225 obyvatel.

Německé ženy zavazují původní obranný protitankový příkop, který měl předělit celý ostroh mezi Vltavou a Sázavou. Nebyl nikdy využit.

OHLASY NA VYSÍDLOVÁNÍ V ZAHRANIČÍ

Zatímco protektorátní vláda ve svém prohlášení k občanům Sedlčanska a Benešovska poukazovala při zřizování cvičiště výhradně na vojenské důvody, názor československého exilu byl pochopitelně odlišný a chápal zřizování cvičiště jen jako záminku k masivní kolonizaci.

Československý exil samozřejmě nemohl znát pozadí celé akce a tak vycházel jenom z neúplných zpráv, které prosáklý z protektorátu. Je zajímavé se podívat na úroveň získaných informací, které se dostaly na západ. Velmi se o cvičišti na Benešovsku psalo v tisku pro československou menšinu v USA, zejména v posledním roce války.

EVAKUACE ČESKÝCH OBCÍ

*Newyorské listy,
30. 12. 1943:*

Podle zprávy z našich vlastních pramenů se oznamuje, že české obyvatelstvo je soustavně evakuováno z okresů Zbraslav, Mnichovice, Benešov a Mníšek. Stavějí se tam baráky pro oddíly SS, jakož i skladiště a nouzová letiště.

ÚDERNÍCI NA BENEŠOVSKU

*Newyorský deník,
20. 1. 1945:*

Němci vytvořili přímo v srdci Čech blízko Benešova velké středisko pro oddíly SS pod názvem „Výcvikový tábor pro SS.“ Tento tábor se rozprostírá na rozlehlých pozemcích a je baštou opatřenou letišti. Němci evakovali všechny české rolníky v celkovém počtu 35 000 osob, které byly roztroušeny po okolí. V tomto zabraném kraji ponechali jen

18 000 zemědělských dělníků bez půdy, aby sloužili členům SS.

Pozemky byly zkonfiskovány říší s tím, že hospodářská správa oddílů SS na statcích usadila německé rolníky, jako se to už stalo před dvěma toky v jiných českých okresech.

Poslední sklizeň doma. Archiv ČTK.

NOVÝ NĚMECKÝ ZLOČIN V ČECHÁCH

*Newyorské listy,
14. 4. 1945:*

Agentura Reuter oznamuje, že podle sdělení čsl. londýnských kruhů převzala německá SS 300 čtverečních mil v benešovském okrese. Všichni Češi, celkem 35 000 osob, byli z okresu vystěhováni. Převzatý úsek byl přeměněn na velké německé cvičiště a do českých vesnic z okresu se nastěhovali němečtí sedláci, kteří musili utéci ze Slovenska a Maďarska.

NĚMCI VYVLASTŇUJÍ ČESKÉ ZEMĚDĚLCE

*Zpráva ČTK v New Yorku,
29. 1. 1945:*

Němci vyvlastňují nyní celý benešovský kraj v Čechách. Podobné kolonisování Němců v Čechách bylo dříve hlášeno ze smíšených krajů, ale benešovský experiment je první pokus nacistů v čistě české oblasti. Jde o prostor ohraničený Vltavou na západě, Sázavou na severu, silnicí Praha-Benešov-Votice na východě a rovnoběžnou čarou procházející Sedlčany na jihu.

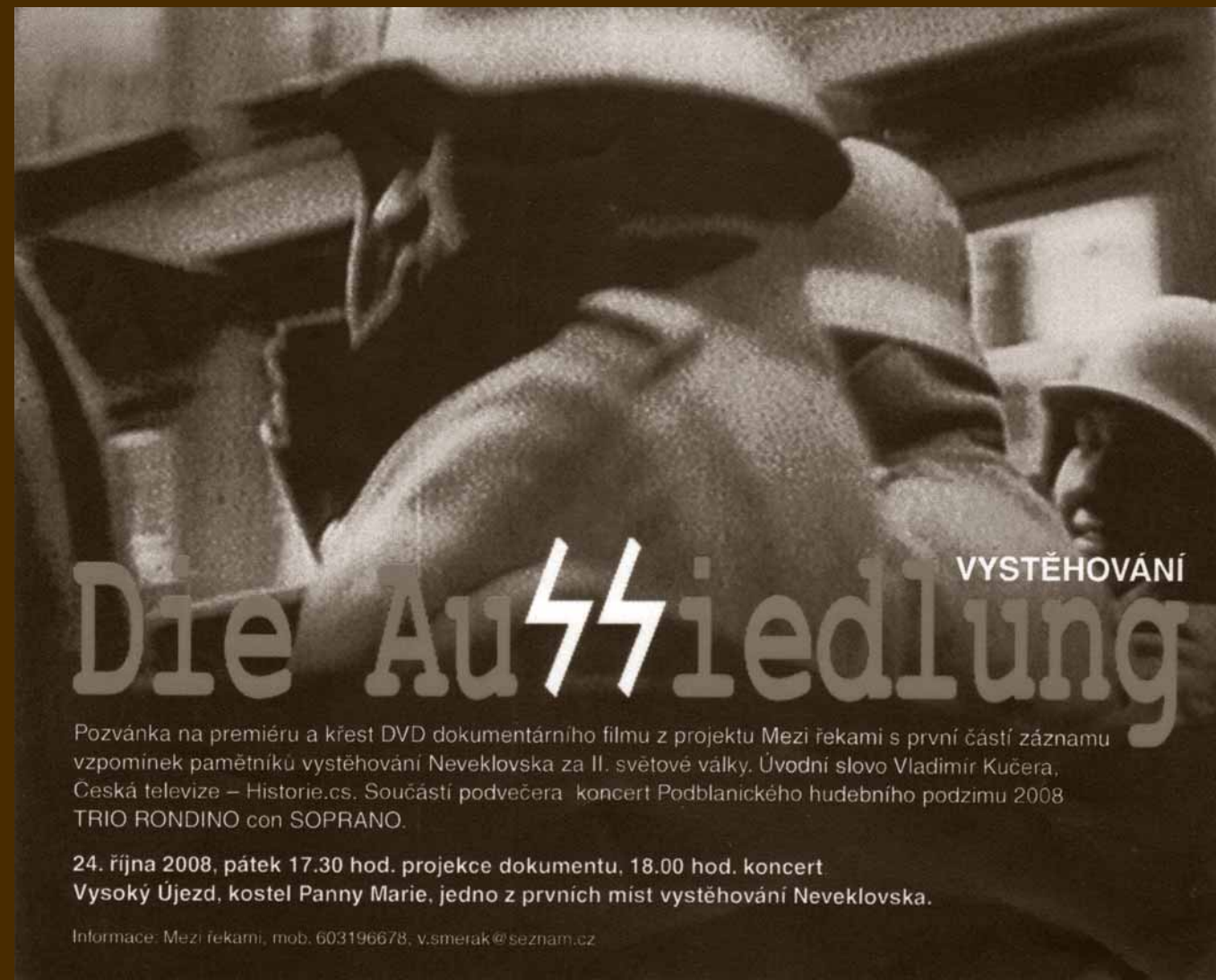
Velitelem SS cvičiště je SS-Oberführer Karsch (pozn. aut. – jméno zkomolené), bývalý policejní prezident ve Vratislavi v Pruském Slezsku. Evakuaci obyvatelstva prováděla hlavní hospodářská divise oddílů SS, tzv. Amtsgruppe B (Wirtschaftsunternehmen), jejímž šéfem je Rufus Straub. Evakuace českého lidu byla provedena ve čtyřech etapách. Prvé dvě etapy byly provedeny najednou od listopadu 1942 do března 1943, zejména na Netvořicku, kde 10 000 osob bylo vystěhováno a jenom 3 000 bylo dovoleno zůstat. Třetí a čtvrtá etapa byla provedena mezi březnem a zářím 1943 v prostoru Neveklova a Sedlčan, kde 25 000 osob bylo nuceně vystěhováno a jen 10 000 osob zůstalo

Účelem evakuace Čechů je nejen odstranění nespolehlivých z této oblasti, nýbrž zejména kolonizování SS manů v Čechách. Jde o zvláštní akci zvanou SS Güter, tj. statky pro členy SS. Tyto statky mají sloužit nejen zásobování oddílů SS, nýbrž jako vzor dalších podobných kolonií SS manů, jejichž konečným cílem je kolonisování celé české země Němci. Tento plán měl být proveden po docílení německého vítězství, ale byl již zahájen na Budějovicku a v některých moravských oblastech.

A tak v kraji, kde čeští zemědělci drželi půdu po staletí, zůstalo jen 13 000 Čechů, většinou zemědělských dělníků, kteří mají pracovat pro německé pány.

DOKUMENTÁRNÍ FILM VYSTĚHOVÁNÍ NA DVD JE VLOŽEN V ZÁVĚRU TÉTO PUBLIKACE.

Je sestaven z autentických záznamů posledních žijících pamětníků a doplňuje zápisy kronikářů a názory historiků uvedené v této kapitole.

Pozvánka na premiéru a křest DVD dokumentárního filmu z projektu Mezi řekami s první částí záznamu vzpomínek pamětníků vystěhování Neveklovska za II. světové války. Úvodní slovo Vladimír Kučera, Česká televize – Historie.cs. Součástí podvečera koncert Podblanického hudebního podzimu 2008 TRIO RONDINO con SOPRANO.

24. října 2008, pátek 17.30 hod. projekce dokumentu, 18.00 hod. koncert
Vysoký Újezd, kostel Panny Marie, jedno z prvních míst vystěhování Neveklovska.

Informace: Mezi řekami, mob. 603196678, v.smerak@seznam.cz

Obal DVD dokumentárního filmu Vystěhování.